

Verzamelde Werken van de

**Hoevernaar Kunstschilders
17^e tot 20^e eeuw**

Deel I

**door
Hans Hoevernaar**

2024

Verzamelde Werken
van de

Hoevenaar

Kunstschilders
17^e tot 20^e eeuw

Deel I

door
Hans Hoevenaar

2024

Schilderijen, aquarellen, litho's en tekeningen

van

Pieter Hoevenaar ca. 1595 - ?
Adrianus Hoevenaar sr. 1732 - 1793
Adrianus Hoevenaar jr. 1764 - 1832
Cornelis Willem Hoevenaar sr. 1802 - 1873
Cornelis Willem Hoevenaar jr. 1847 - 1884

Colofon

Copyright © 2024: Hans Hoevenaar
Samensteller en auteur: Hans Hoevenaar
ISBN: 9789403738581
2^e druk
Druk- en bindwerk: Bookmundo

De afbeeldingen in deze uitgave zijn zoveel mogelijk met toestemming of vrij van rechten gebruikt. Mochten er toch afbeeldingen zijn waar rechten op rusten, dan gelieve dat kenbaar te maken via pjhoevenaar@gmail.com

Inhoud

Inleiding	7
Pieter Hoevenaer	9
Index van schilderijen van Pieter Hoevenaer RKD	15
Adrianus Hoevenaer sr.	17
Adrianus Hoevenaer jr.	19
Index van schilderijen van Adrianus Hoevenaer jr. RKD	22
Cornelis Willem Hoevenaer sr.	23
Voorkomende signatures van C.W. Hoevenaer sr.....	25
Olieverfschilderijen	29
Aquarellen	53
Tekeningen	59
Tekeningen uit het zak-schetsboekje tijdens de krijgsverrichtingen van 1830-1831.....	73
Registratie van werken RKD en Kunstliefde	118
Cornelis Willem Hoevenaer jr.	125
Voorkomende signatures van C.W. Hoevenaer jr.	126
Olieverfschilderijen	127
Aquarellen	155
Tekeningen	167
Litho's	193
Registratie van werken RKD en Kunstliefde	199
Index van afbeeldingen van kunstwerken in dit boek	203
Pieter Hoevenaer	203
Adrianus Hoevenaer jr.	203
Cornelis Willem Hoevenaer sr.	203
Olieverfschilderijen	203
Aquarellen	203
Tekeningen	204
Tekeningen uit zakschetsboekje tijdens Belgische veldtocht 1831-1832.....	204
Cornelis Willem Hoevenaer jr.	205
Olieverfschilderijen	205
Aquarellen	206
Tekeningen	206
Litho's	207

N.B. Ik heb getracht om zoveel mogelijk hoge resolutie afbeeldingen te verkrijgen.
Dat is helaas niet bij alle items gelukt.

Inleiding

Kunstenaarsfamilie Hoevenaar

Nederland kent vele bekende kunstenaars en kunstenaarsfamilies

Eén daarvan is het geslacht Hoevenaar, oorspronkelijk afkomstig uit Vianen/ Culemborg.

Vanaf begin 1600 zijn Hoevenaar kunstschilders, klokken- en instrumentmakers en diamant- en stippelgraveurs actief.

De verzameling van schilderijen, tekeningen, litho's, klokken- en instrumenten en gegraveerde glazen vormen de artistieke nalatenschap van dit geslacht.

Zo blijft dit bewaard voor de toekomst.

In meer dan 30 jaar heb ik deze verzameling bijeengebracht vanuit de werken in de familie, aankoop van werken en het gebruiken van ter beschikking gestelde afbeeldingen en informatie van musea, archieven, veilingen en particuliere bezitters, nationaal en internationaal.

Grote dank ben ik verschuldigd aan Willem (†) en Marianne Hoevenaar en hun kinderen. Zij hebben mij gelegenheid gegeven om het vele in hun bezit zijnde werk van de Hoevenaar`s te fotograferen en hun deel van het familiearchief te raadplegen. Voor een groot aantal aanvullingen op de collectie dank ik in het bijzonder Marius van Ee, Taxatie- en Adviesbureau V.O.F. uit Kampen en Erik Oudemans uit Vught. Ik hoop hiermede in belangrijke mate te hebben bijgedragen aan het behoud van dit erfgoed voor latere generaties.

De collecties zijn ondergebracht in de volgende boeken:

Verzamelde werken Hoevenaar kunstschilders Deel I	ISBN: 9789403738581
Verzamelde werken Hoevenaar kunstschilders Deel IIa	ISBN: 9789403748979
IIb	ISBN: 9789403751092
Verzamelde werken Hoevenaar kunstschilders Deel IIIa	ISBN: 9789403753973
IIIb	ISBN: 9789403753980
Verzamelde werken Hoevenaar kunstschilders Deel IV	ISBN: 9789403765334
Verzamelde werken Hoevenaar klokken- en instrumentmakers	ISBN: 9789463428620
Verzamelde werken Hoevenaar diamant- en stippel graveurs	ISBN: 9789403771045

Andere uitgaven over de familie Hoevenaar:

Scheepsjournael Hendrick Hoevenar 29 april tot 14 oktober 1602	ISBN: 9789463679152
Militair Dagboek Nicolaas Ludolph Hoevenaar over de periode 1787-1810	ISBN: 9789463987639
Geschiedenis en Genealogie Geslacht Hoevenaar 1380-2024 Deel I	ISBN: 9789403765150
Geschiedenis en Genealogie Geslacht Hoevenaar 1380-2024 Deel II	ISBN: 9789403765235

Deel I bevat de schilderijen, tekeningen en litho's van:

Pieter Hoevenaer 1595-? Woonde en werkte in Rotterdam

Adrianus Hoevenaar senior 1732-1793 (vader)

Adrianus Hoevenaar junior 1764-1832 (zoon)

Cornelis Willem Hoevenaar senior 1802-1873 (kleinzoon)

Cornelis Willem Hoevenaar junior 1847-1884 (achterkleinzoon)

Allen wonend en werkend in Utrecht

2024, Hans Hoevenaar, Genealoog en Archivaris van de familie Hoevenaar

Pieter Hoevenaer

Pieter wordt gezien als de eerste tot bekendheid gekomen kunstschilder in de familie Hoevenaer. (*Thieme/Becker 1907-1950, dl. 17, p. 230. Eveneens N. Schadee (red.) cat. tent Rotterdamse Meesters uit de Gouden Eeuw, Rotterdam (Historisch Museum), 1994, p. 283.*)

Hij was een zoon van Steven Hoevenaer en Maria de Mabus. Pieter trouwt de eerste keer in Rotterdam op 6 september (Pieter als jonggesel van Utrecht), met **Sibilla Sneewint**, geboren te Rotterdam en wonende op de Hooghstraat te Leiden. Zij is een dochter van Bartholomeus Antonisz. Sneewint, koopman te Rotterdam, de naam van haar moeder is niet bekend is.

Pieter Hoevenaer kwam reeds in 1613 voor als "conterfeitjongen" bij de schilder N. Dirhout te Utrecht. (*Volgens Hofstede de Groot Fiches: Muller, blz. 98, RKD*)

In 1622 is hij meester van het St. Lucasgilde te Delft. (*Obreen, St. Lucasgilde tot Delft, Meestersboeck 1613-1649, oliverw schilders*)

Op 1 okt. 1634 was hij poorter en schilder te Rotterdam. In 1626 en 1634 komt hij te Rotterdam voor in het St. Lucasgilde.

Achteruitgang van zijn zaken schijnt oorzaak geweest te zijn, dat zijn goederen in 1637 onder curatele gesteld werden, zoals blijkt uit de volgende Schepenbrief: "6 Juny 1637. Wessel Egberts van der Heul, substituut-secretaris deser stede als by de Edele Heeren van den gerechte der voorsz. stede gestelt synde curateur over den boedel en goederen van Pieter Houvenaer schilder, volgens de acte van curateele op hem verleent in dato 16 February 1637 ons schepenen gebleken, geeft in die qualiteyt aan Samuel Beijer coopman binnen dezer stede, gift en eygendom van een huys en erve, staende en gelegen aan de Noordzyde van 't Hang, binnen deser stede, belent te Oosten Jan van Aller en ten Westen Dirck Jans Houvenaer, strekkende voor van de straet tot agter in de Haven, met alsulcke vrydommen". (*Gemeentearchief Rotterdam, Giftboek reg. nr. 25 (fol. 289)*)

Pieter kreeg 3 kinderen uit dit huwelijk: in de voogdijboeken van Rotterdam (Gemeentearchief Rotterdam, voogdijboeken juli 1634) is sprake van 3 nagelaten weeskinderen van Sibilla Sneewints, waarover o.a. Bartholomeus Antonisz. Sneewints tot voogd was aangesteld.

Zijn tante Hillegonda Hoevenaer noemt in haar testament van januari 1640 haar schilderijen, vervaardigd door Pieter. (*Het Utrechts Archief, protocollen Utrechtse Notarissen, notaris G. Vastert Januari 1640*)

Regenten en wezen van het leprooshuis anno 1630

Pieter Hoevenaer (vóór 1613–nà 1637)

Voorstellende een groep kinderen voorstelt met de moeder van het Leprooshuis: De "voormoeder" belast met het algemeen huisbestuur, de "achtermoeder" belast met de verplegingsdienst en de huishoudster zijn omringd door een aantal in het huis verpleegde kinderen. Achter de kinderen staat de "klapknecht" met een lazarusklep in de hand, een andere knecht houdt een stok met een net vast; in dit net steekt een bus, welke door de knecht aan de in de Schie voorbijvarende schippers werd toegestoken. In het voormalige Leprooshuis vonden in de 17e eeuw "hoofdzerige kinderenonderdak. Voor de kosten van hun onderhoud werden regelmatig collecten gehouden. Een collectezak is afgebeeld op dit schilderij, wat omstreeks 1630 is geschilderd door Pieter Hoevenaer. Schilderij, 147 x 238 cm.

Hij vervaardigde dit schilderij voor de regenten van dit huis en ontving hiervoor 1.130.— Gulden.

Bron: Rotterdams Historisch Museum.

**Geen afbeelding
beschikbaar
of
bekend**

**Portret van Jacob Nanning, met zijn vrouw en kinderen
Pieter Hoevenaer (vóór 1613–na 1637)**

Schilderij, gedateerd 1631.

Bron: Hofstede de Grootfiches RKD, baknummer 126, fichenummer
1233287 (Moes Ic, bat. 5290)

**Geen afbeelding
beschikbaar
of
bekend**

**Een groot familiestuk van 10 personen, levensgroot,
krachtig behandeld**

Schilderij

Bron: Hofstede de Grootfiches RKD, baknummer 126,
fichenummer 1233289. (Van J. van Dam, Rotterdam
1834. Brief J. van Dam Archief A. v.d. Willigen.

Familiegroep

(Zou dit een schilderij van Pieter Hoevenaer kunnen zijn?: Jacob Nanning en zijn vrouw en kinderen?)

Dit schilderij, gedateerd omstreeks 1610, is afkomstig van de Familie van der Kun. In 2010 werd ik benaderd door Tatjana van Run, afgestudeerd in de Kunstgeschiedenis, en zij trachtte in opdracht van een kunsthandelaar meer te weten te komen over dit schilderij waarvan de schilder onbekend is.

Uit het Memorieboek van de familie Van der Kun ('s Gravenhage 1914) en het Rijksarchief Gelderland (Oud Rechterlijk Archief Culemborg inv. nr. 166 fol. 64-64v en inv. nr. 162 fol. 186v.-187) blijkt dat er (familie-) relaties zijn tussen de familie Rijcken/Verhouwel en de familie Hoevenaer. Cornelis Rijcken was de voorvader van de familie van der Kun en voerde hetzelfde wapen.

Johanna van Diemen kocht (1676) de Herberg De Gulden Leeuw te Culemborg van Cornelis Rijcken. Johanna van Diemen was weduwe van Nikolaas Hoevenaer, neef van Pieter Hoevenaer, de schilder.

Als ik dit schilderij vergelijk met het schilderij met de regenten en wezen van het leprooshuis, zie ik overeenkomst in de manier waarop de gezichten zijn geschilderd.

Volgens de aantekeningen van E.W. Moes Moes II, nr. 5290) was er een schilderij "Familiegroep Jacob Nanning, gedateerd 1631.

Op het portret komt een wapen voor op het tinnen bord en een wapenschild met ster/vallende ster op het mes. Op het wapenschild lijkt een klimmende leeuw te zien (naar rechts), maar dan wel met een vreemde lage staart. Wellicht is de staart laag weergegeven uit ruimtegebrek, want er lijkt links naast de leeuw (erg vaag) een soort kruis te zijn afgebeeld. Onderaan nog iets wat op een Z lijkt.

Index van schilderijen van Pieter Hoevenaer RKD

(Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis)

1. REGENTEN EN WEZEN VAN HET LEPROOSHUIS. *Schilderij.*
147 x 238cm, gedateerd 1630.
Rotterdams Historisch Museum. Voorstellende: De "voormoeder" belast met het algemeen huisbestuur, de "achterhoede" belast met de verplegingsdienst en de huishoudster zijn omringd door een aantal in het huis verpleegde kinderen. Achter de kinderen staat de "klapknecht" met een lazarusklep in de hand, een andere knecht houdt een stok met een net vast; in dit net steekt een bus, welke door de knecht aan de in de Schie voorbijvarende schippers werd toegestoken. Hij vervaardigde dit schilderij voor de regenten van dit huis en ontving hiervoor f.130.- gulden.
2. FAMILIEGROEP JACOB NANNING. *Schilderij.*
Gedateerd 1631. Volgens Moes II, nr. 5290.
3. EEN GROOT FAMILIESTUK VAN 10 PERSONEN. *Schilderij*
Levensgroot, krachtig behandeld.
Hofstede de Grootfiches RKD, baknummer 126, fichenummer 1233289. (Van J. van Dam, Rotterdam 1834. Brief J. van Dam Archief A. v.d. Willigen.

Adrianus Hoevenaar sr.

Adrianus Hoevenaar was een zoon van Cornelis Hoevenaar, turfmakelaar en pruikenmaker te Utrecht, en Adriana Margaretha de Bruijn.

Hij werd geboren te Utrecht op 14 maart 1732 en gedoopt op 16 maart 1732 in de Buurkerk te Utrecht.

Adrianus trouwde te Utrecht op 15 juni 1760 in de Engelse Kerk met **Christina Mechteld Oortman**, dochter van Gijsbert Willem Oortman en Christina Ubing, gedoopt op 3 augustus 1732 in de Lutherse Kerk te Utrecht en overleden te 's-Gravenhage op 19 augustus 1815.

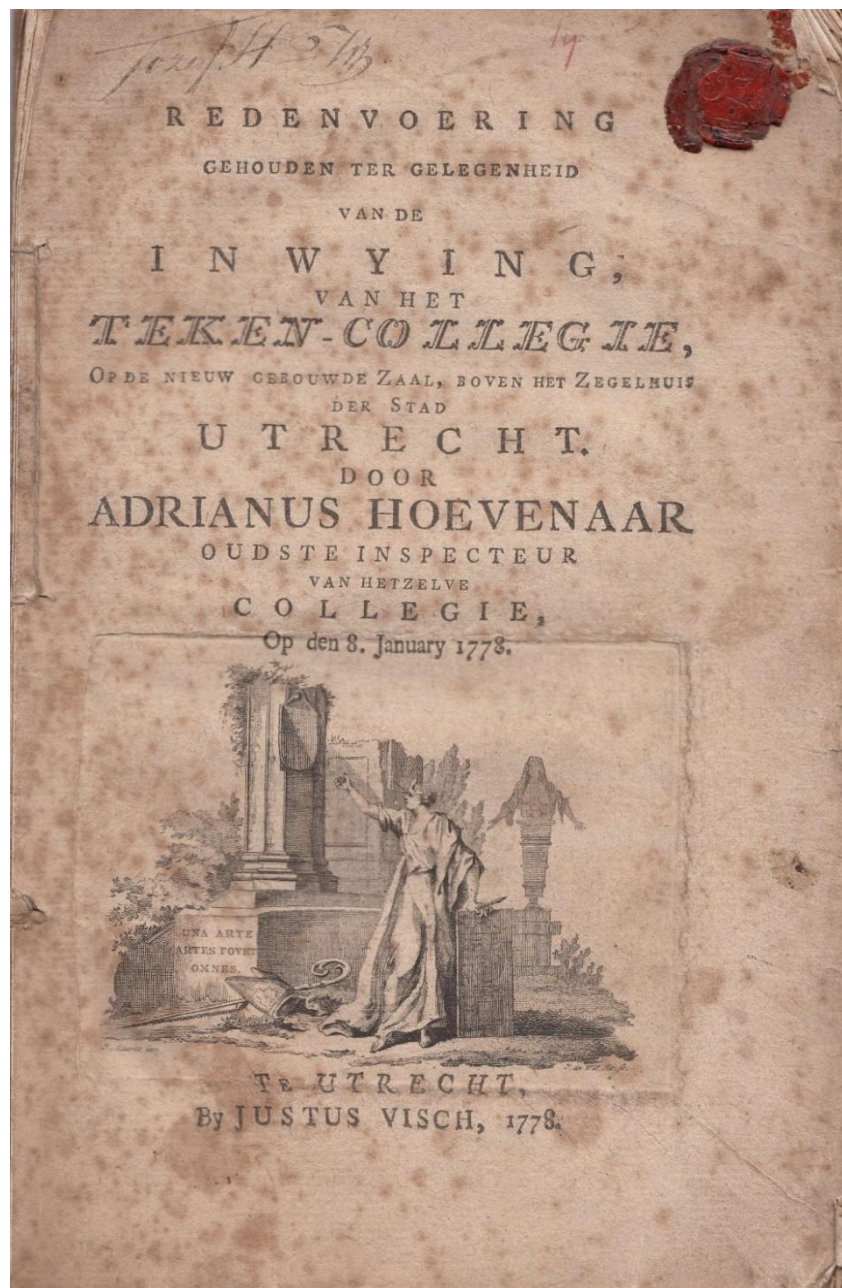
Adrianus was Notaris-procureur te Utrecht en was ook plaatsnijder, tekenaar en glasgraveur. Hij stond eveneens aan het hoofd van de Utrechtse Kunstbroederschap. Vooral door zijn medewerking kwam er een "grootere locaal", bij welke gelegenheid hij, als "oudste inspekteur", in de zaal voor het "tekencollegie" boven het stadszegelhuis, op 8 januari 1778 een inwijdingsrede heeft gehouden. Hij werd in 1754 beëdigd tot notaris in zijn geboortestad Utrecht. Hij speelde een leidende rol in de Utrechtse patriottische beweging in de jaren 1785-1787. Als procureur verdedigde hij diverse zaken waarbij patriotten waren betrokken. In 1783 nam hij het initiatief tot heroprichting van de Utrechtse schutterij. In 1786 werd hij benoemd tot stadssecretaris. Vrij snel daarna moest hij, na de inval van de Pruisische troepen in 1787 onder bevel van de hertog van Brunswijk-Wolfenbuttel, Utrecht ontvluchten. Hij vertrok naar Duinkerken, waar hij op 22 september 1793 in ballingschap overleed. Zijn dochter Adriana Christina trouwde in 1794 in Calais met de Utrechtse patriottenleider Ondaatje. Hoevenaar was naast notaris ook een amateurkunstenaar. Hij schilderde, tekende en graveerde. Hij was hoofd van de Utrechtse kunstbroederschap en hield een redevoering bij de inwijding van de Utrechtse tekenacademie in 1778.

Diverse van zijn nakomelingen werden tekenaar en schilder. Zijn zoon Adrianus beoefende de tekenen en de schilderkunst naast zijn beroep als schietschuitschipper. Drie kleinzonen Cornelis Willem, Willem Pieter en Nicolaas Ludolph en werden ook schilder en tekenaar. Zowel Adrianus jr., Willem Pieter, Cornelis Willem en Nicolaas Ludolph beoefende ook de kunst van de diamantstippelgravure op glas.

Twee achterkleinzonen Cornelis Willem en Jozef traden ook in zijn kunstzinnige voetspoor en werden schilder en tekenaar.

Bronnen:

- *Het Utrechts Archief*
- *Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1880, Scheen 1946 en 1969*
- *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters, van den vroegsten tot op onzen tijd, Kramm.*
- *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler : von der Antike bis zur Gegenwart, Thieme-Becker*
- *Niederländisches Künstler-Lexikon, A. von Wurzbach.*

Titelpagina van de Redenvoering gehouden ter gelegenheid van de inwijding, van het tekencollegie op de nieuw gebouwde zaal, boven het Zegelhuis der Stad Utrecht.

Uitg. J. Visch, Utrecht, 1778

Adrianus Hoevenaar jr.

Adrianus Hoevenaar jr. werd op 11 september te Utrecht, in de Buurkerksteeg, geboren als zoon van de Utrechtse procureur Adrianus Hoevenaar senior en Christina Mechteld Oortman.

Hij groeide op in een patriottisch milieu. Zijn vader werd in 1786 benoemd tot stadssecretaris van Utrecht. Na de inval van de Pruisische troepen in 1787 onder bevel van de hertog van Brunswijk-Wolfenbuttel vluchtte het gezin Hoevenaar naar Duinkerken. Hoevenaar trouwde tussen 1792 en 1794 te Duinkerken met de uit Valenciennes afkomstige **Maria Josepha Lefèvre**, dochter van Joseph Lefèvre en Angelique Gierrand, geboren te Valenciennes circa 1764 en overleden te Utrecht, Buiten de Weerdpoort.

Na 1795 keerde Hoevenaar weer terug uit zijn ballingschap naar Utrecht.

Hoevenaar was in het dagelijks leven schietschuitschipper op het veer tussen Amsterdam en Utrecht en schipper op de Amsterdamse volksschuit. Naast zijn werk als schipper trad Adrianus jr. ook in de kunstzinnige voetsporen van zijn vader, een amateurtekenaar en -

schilder. Hij ontwikkelde zich tot glasgraveur. Diverse door hem gegraveerde glazen zijn bewaard gebleven en daarop is te zien dat hij de geschiedenis van zijn tijd heeft weergegeven. Zo graveerde hij tijdens zijn ballingschapsperiode een glas met een duif met een oranjetakje met sinaasappel als symbool van zijn hoop op een verzoening tussen de patriotten en de orangisten. Op andere glazen zijn portretten aangebracht van respectievelijk koning Lodewijk Napoleon, van een kozak en van koning Willem I en van diens echtgenote.

In de collectie van het Centraal Museum te Utrecht bevinden zich twee door Hoevenaar gegraveerde glazen. Op het ene glas uit 1818 is een afbeelding aangebracht van het veer Utrecht-Haarlem. Het tweede glas uit 1831 bevat een afbeelding van de Utrechtse Weerdpoort.

Zijn broer Nicolaas Ludolph Hoevenaar graveerde eveneens museale glazen.

Hoevenaar overleed op 17 augustus 1832 op 67-jarige leeftijd in zijn woonplaats Utrecht, Buiten de Weerdpoort.

Drie van zijn zonen, Cornelis Willem, Willem Pieter en Nicolaas Ludolph, en twee kleinzonen, Cornelis Willem en Jozef, traden in zijn kunstzinnige voetspoor en werden schilder en tekenaar of glasgraveur.

Bronnen:

- *Het Utrechts Archief*
- *Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1880, Scheen 1946 en 1969*
- *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters, van den vroegsten tot op onzen tijd, Kramm.*
- *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler : von der Antike bis zur Gegenwart, Thieme-Becker*
- *Niederländisches Künstler-Lexikon, A. von Wurzbach.*

Vee in de wei

Adrianus Hoevenaar jr. (1764-1832) (Toegeschreven aan)

Beboomd heuvellandschap met rustende koe, omringd door schaaap

en geiten, links op het grasland zit een .....

Olieverf op paneel 30,5 x 36,5 cm. Gesigneerd.

Bron: Nagel Veilinghuis, Stuttgart, zaterdag 20 April 1991, openingsveiling "Morikehof", Lot 174, verkocht.

Landelijk tafereel

Adrianus Hoevenaar jr. (1764–1832) (Toegeschreven aan)

Twee koeien en twee schapen voor een houten hekje op een weiland.

Olieverf op paneel 34,5 x 44 cm.

Bron: Nagel Veilinghuis, Stuttgart, zaterdag 20 april 1991, openingsveiling "Morikehof", lot 1742, verkocht.